УДК 796.012.61:373.2(075.8)

Черняков В.В., Желізний М.М.

ДО ПИТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Розглянуто деякі особливості використання гімнастичної термінології викладачами факультету фізичного виховання у процесі фахової підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Встановлено невідповідності у використанні гімнастичних термінів фахівцями з фізичного виховання. Запропоновано терміні, які побудовані відповідно правил гімнастичної термінології.

***Ключові слова:** викладач, компетентність, гімнастична термінологія.*

Постановка проблеми. Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури з високим рівнем професійної компетентності є важливим завданням державного значення, яке значною мірою вирішується на факультеті фізичного виховання.

Ефективна реалізація поставленого завдання вимагає від кожного викладача факультету фізичного виховання глибокого знання та умілого використання спеціальних термінів, що визначають назви положень або рухові дії. Системою таких термінів є гімнастична термінологія, вільне володіння якою є свідченням мовно-професійної компетентності викладача факультету фізичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти процесу підготовки майбутніх фахівців для здійснення педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах освіти широко представлені у сучасних наукових працях з проблеми теорії і методики фізичного виховання. Висвітлення теоретичних та методичних особливостей підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання здійснювалося шляхом видання підручників та навчальних посібників відповідно до навчальних програм з навчальних дисциплін, які затверджуються Міністерством освіти України [1; 2; 3; 4; 6; 9;10].

Проте на жаль й досі існують проблеми пов'язані із рівнем готовності викладачів до здійснення фахової діяльності, спрямованої на формування особистості майбутнього вчителя фізичної культури.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей використання гімнастичної термінології викладачами факультету фізичного виховання. Реалізація поставленої мети здійснювалась шляхом вирішення наступних завдань: аналіз використання викладачами гімнастичної термінології та роз'яснення правил її використання.

Результати дослідження та їх обговорення. Науковці усієї країни прагнуть до створення сучасної української гімнастичної термінології [2, 3; 4; 6]. Безумовно видання сучасних українських навчально-методичних праць з питань визначення термінології положень та рухових дій дозволяє позитивно впливати формування мовно-термінологічної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання.

Проте не лише створення сучасних досконалих навчально-методичних праць з проблеми гімнастичної термінології складає важливу наукову проблему. Важливим напрямком розв'язання цієї проблеми є професійне та компетентне використання гімнастичної термінології викладачами факультету фізичного виховання у процесі фахової підготовки майбутніх вчителів фізичної культури.

Здійснення аналізу навчально-методичної наочності, що використовують викладачі факультету фізичного виховання в процесі фахової підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання, дозволило визначити деякі неприпустимі термінологічні помилки у викладенні навчального матеріалу, яких вони припускаються. Водночас аналогічні помилкові або некоректні терміни нерідко зустрічаються і в навчально-методичній літературі державного рівня. При цьому в журналах "Фізичне виховання сучасній в школі" пропонуються комплекси загальнорозвивальних вправ, у яких описані помилкові терміни.

Так досить розповсюдженим некоректним терміном, який використовують викладачі при поясненні загальнорозвивальних вправ є "*колові оберти руками (головою, тулубом, колінами)*" [5, с. 31]. Використання таких термінів неприпустиме з точки зору мовно-професійної компетентності викладача (вчителя). Чому ж не можна використовувати такі визначення? Термін "*оберт*" має наступне визначення – *коловий рух тіла учня (гімнаста) навколо осі приладу (перекладина, жердина) або навколо осі, що проходить через точки хвата* [1, с. 34; 2, с. 64]. Він використовується при виконанні вправ на приладах – "*великі оберти на перекладині*", "*оберт лівою*" з положення упор ноги нарізно лівою на перекладині тощо [6, с. 51]. А відповідно до правил гімнастичної термінології такі рухи прийнято називати наступним чином: "*кола руками (головою, тулубом, колінами)*" [2, с. 39; 3, с. 25, 28; 4, с. 28-29; 6, с. 30].

Не меншої уваги потребують терміни при проведенні вправ з бігу. Дуже часто можна почути від фахівців такі терміни – "*біг із підніманням прямих ніг вперед (назад, в сторони)*" [1, с. 9; 2, с. 57], "*біг на прямих ногах*", "*біг з прямими ногами*" [7, с. 18-19], "*біг із викиданням вперед випрямлених ніг*" [10, с. 45]; "*біг приставним кроком*" [5, с. 31; 7, с. 18-19]; "*біг із закиданням гомілок*" [7, с. 18-19; 10, с. 42], "*біг із закиданням гомілок назад*" [1, с. 9; 9, с. 51, 157].

Для кожного із зазначених різновидів бігу, що некоректно використовуються фахівцями з фізичного виховання, доцільно застосовувати назви відповідно до правил гімнастичної термінології.

Так для стосовно некоректної назви різновиду бігу ("*біг із підніманням прямих ніг вперед (назад, в сторони)*"; "*біг на прямих ногах*", "*біг з прямими ногами*", "*біг із викиданням вперед випрямлених ніг*") відповідно до правил гімнастичної термінології доцільно застосувати наступний термін – "*біг зі змахами ніг вперед (назад, в сторони)*". Назва даного різновиду бігу обумовлюється визначенням терміну "*змах*" – *швидкий рух ногою(ногами) в одному напрямі з поверненням у вихідне положення.* [2, с. 64; 4, с. 29; 6, с. 50].

Для некоректної назви різновиду бігу ("*біг із закиданням гомілок*", "*біг із закиданням гомілок назад*") відповідно до правил гімнастичної термінології доцільно застосувати наступний термін – "*біг зі*

© Черняков В.В., Желізний М.М., 2014

згинанням ніг назад" [2, с. 57; 3, с. 28]. Коректна назва даного терміну обумовлюється загальноприйнятими визначеннями згинання ніг – "*для позначення згинання ніг у колінному суглобі застосовують термін "зігнути" і вказують ногу*" [2, с. 39].

Стосовно некоректного вислову "*біг приставним кроком*" існує цікава колізія. Так термін "біг" має наступне визначення – "*динамічний вид пересування, в основі якого полягає цикл руху, яким є подвійний крок, коли права і ліва нога почергово виконують опорну і махову функцію та має дві фази одноопорних положень і дві фази польоту*" [8, с. 232; 10, с. 29]. При цьому термін "*приставний крок*" описується наступним чином – "*крок з носка однією ногою з наступним приставлянням іншої*" [2, с. 88; 6, с. 58; 8, с. 234].

З термінологічних визначень стає зрозумілим, що біг має фазу польоту та одноопорне положення. Водночас приставний крок передбачає двоопорне положення та характеризується відсутністю фази польоту. Тож поєднання та використання викладачами факультету фізичного виховання цих двох термінів у процесі фахової підготовки майбутніх вчителів фізичної культури неприпустиме, оскільки вони мають протилежні визначення та зміст. То який же зміст рухів криється за терміном "*біг приставним кроком*". Зі спостережень за професійною діяльністю фахівців з фізичного виховання стало можливим встановити, що за цією командою вони пропонують студентам (учням, спортсменам) виконувати кроки галопу [1, с. 20; 6, с. 61], які не мають нічого спільного з приставним кроком.

У навчальних посібниках крок галопу має наступне визначення – "*...ковзний крок правою праворуч, ліву підтягнути до правої... та з легким підскоком ніби вишитовує праву в* сторону" [6, с. 61]; "*на носках; нога приставляется коротким быстрым движением во время небольшого подскока с прямыми ногами и оттянутыми носками, после чего другая нога выносится для следующего шага; характеризуется легкостью*" [8, с. 234]. Кроки галопу можуть виконуватись по ходу руху (вперед, правим боком, лівим боком) та зі зміною напрямку руху (вліво, вправо).

Команди для цього різновиду пересування мають наступні термінологічні визначення – "*кроками галопу*", "*кроками галопу лівим (правим) боком*", "*кроками галопу вліво (вправо)*" або "*галопом*", "*галопом лівим (правим) боком*", "*галопом вліво (вправо)*".

Здійснений авторами науковий пошук стосовно використання некоректних термінів фахівцями з фізичного виховання та обґрунтування їх коректних назв не претендує на повну вичерпність та безапеляційність. Перш за все зміст пошуку спрямований на підвищення рівня мовно-термінологічного компоненту професійної компетентності фахівця з фізичного виховання.

Висновки. У ході професійної діяльності фахівці з фізичного виховання некоректно використовують чіткі гімнастичні терміни. Знання та уміле використання гімнастичної термінології свідчить про рівень мовно-професійної компетентності викладача факультету фізичного виховання. Осмислення та свідоме використання коректних термінологічних назв і термінів дозволить підвищити рівень мовно-термінологічного компоненту професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання.

Перспективи подальших досліджень полягають у детальному виявленні некоректних термінів, що використовують викладачі спортивно-педагогічних дисциплін та проведенні навчально-методичних семінарів, спрямованих на підвищення їх мовно-професійної компетентності.

Використані джерела

1. Айунц В.І. Основи методики викладання гімнастики: [навч. посібник] / В.І. Айунц, Д.Р. Мельничук. – Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2010. – С. 9, 34.
2. Арефьєв В.Г. Теорія та методика викладання гімнастики / В.Г. Арефьєв, В.Ф. Шегімага, І.А. Терещенко. Кам'янець-Подільський: – ПП "Видавництво "ОЮМ", 2012. – С. 39, 57, 64, 88.
3. Глосарій основних термінів рухової анімації в фізичному вихованні: [метод. вказівки] / уклад. О.І. Четчикова, В.І. Протоковило. – Х.:ХНАМГ, 2012. – С. 18, 25, 28.
4. Ковальчук Н.М. Загальнорозвивальні вправи та їх конструювання: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Н.М. Ковальчук, В.І. Санюк. – Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Л. України, 2007. – С. 28-29.
5. Коломоєць Г.А. Учитель-практик, новатор професіонал / Г.А. Коломоєць, А.А. Ребрина // Фізичне виховання в сучасній школі. – 2012. – №2. – С. 29-33.
6. Малець В.І. Гімнастична термінологія: [навч. посіб.] / В.І. Малець, М.М. Желізний, Т.І. Харченко, В.В. Черняков. – Чернігів: ЧДПУ, 2006. – С. 30, 51, 58.
7. Присяжнюк С.І. Уроки фізичної культури у 4 класі / С.І. Присяжнюк // Фізичне виховання в сучасній школі. – 2012. – №3. – С. 18-19.
8. Рябчиков А.И. Словарь терминов гимнастики и основ хореографии / А.И. Рябчиков, Ж.Е. Фирилева. СПб.: ДЕТСТВО-ПРЕСС, 2009. – С. 232, 234.
9. Шиян Б.М. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: [навч. посіб.] // Б.М. Шиян, В.Г. Папуша. – Харків: ОВС, 2005. – С. 51, 157.
10. Шолопак П.В. Легка атлетика у вищих навчальних закладах: [навч.-метод. посіб.] / П.В. Шолопак, Л.Ф. Шолопак. – Рівне: НУВГП, 2010. – С. 29, 42, 45.

Chernyakov V., Zelezny M.

TO A QUESTION OF TERMINOLOGICAL COMPETENCE OF THE TEACHER OF FACULTY OF PHYSICAL CULTURE

Some features of use gymnastic terminology by teachers of faculty physical education during preparation the future teachers of physical culture are considered. Discrepancies in use of gymnastic terms by experts on physical education are certain. Terms which are constructed according to rules gymnastic terminology are offered.

Key words: *teacher, competence, gymnastic terminology.*

Стаття надійшла до редакції 15.03.14